

STANOWISKO RADY OCHRONY PRACY

w sprawie sprawozdania z działalności Państwowej Inspekcji Pracy za 2009 rok.

Rada Ochrony Pracy przy Sejmie RP na plenarnym posiedzeniu 18 maja 2010 r. zapoznała się ze sprawozdaniem Głównego Inspektora Pracy z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2009 roku.

Prezentowany okres sprawozdawczy obejmuje drugi rok obowiązywania nowej ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy, na mocy której rozszerzono zakres zadań o kontrolę legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej.

Analiza działań kontrolno-nadzorczych i prewencyjnych PIP zawartych w sprawozdaniu upoważnia do sformułowania spostrzeżeń, uwag i wniosków odnoszących się do stanu przestrzegania prawa pracy oraz zidentyfikowania negatywnych zjawisk w sferze ochrony pracy.

W okresie sprawozdawczym inspektorzy przeprowadzili 88 tys. kontroli u ponad 65 tys. pracodawców, wydając 363 tys. decyzji nakazowych. Na wskazaną liczbę decyzji, 354 tys. dotyczyło naruszeń przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, tj. o 5% mniej niż w 2008 r., przy większej o 10% liczbie skontrolowanych podmiotów gospodarczych. Większość decyzji dotyczyła niewłaściwego przygotowania do pracy oraz nieodpowiedniego zabezpieczenia stanowisk pracy, maszyn i urządzeń technicznych, obiektów i pomieszczeń pracy.

W roku sprawozdawczym nastąpiło zmniejszenie o 17% decyzji nakazujących natychmiastowe wstrzymanie prac w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia bądź zdrowia pracujących. Ponad 85 tys. przypadków naruszeń prawa stanowiły wykroczenia przeciwko prawom pracownika (w 2008 r. takich naruszeń było ponad 79 tys.). Stwierdzono je, podobnie jak w roku poprzednim, u 43% pracodawców. Ponad 9 tys. decyzji nakazujących dotyczyło wypłaty wynagrodzeń lub innych świadczeń ze stosunku pracy.

Z każdym rokiem wzrasta liczba środków oddziaływania wychowawczego (pouczenie, ostrzeżenie, zwrócenie uwagi). W okresie sprawozdawczym stanowiły one już 20% zastosowanych sankcji, natomiast 65% to mandaty, a 15% wnioski skierowane do sądu o ukaranie. Średnia wysokość grzywny nakładanej w drodze mandatu utrzymuje się prawie na tym samym poziomie (1236 zł, a w 2008 r. 1230 zł). W niewielkim stopniu wzrosła natomiast wysokość grzywny nakładanej przez sądy grodzkie w sprawach kierowanych przez organy PIP (1952 zł, a w 2008 r. 1891 zł).

Liczba wniosków, kierowanych przez PIP do prokuratury, zawiadamiających o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez przedsiębiorców, utrzymuje się prawie na tym samym poziomie, a liczba umorzonych postępowań w tych sprawach nadal jest bardzo wysoka (w roku 2008 - 1.114, w 2009 r. - 1.139).

Godny odnotowania jest znaczny spadek poszkodowanych w wypadkach przy pracy we wszystkich sektorach gospodarki (ze 104 tys. w 2008 r. do 87 tys. w roku sprawozdawczym) oraz zmniejszenie liczby śmiertelnych ofiar wypadków (z 520 do 401) i poszkodowanych w wypadkach ciężkich (z 900 do 827). Pozytywne zmiany dotyczą także budownictwa, gdzie przy wzroście zatrudnienia, po raz pierwszy od ponad trzech lat spadła liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy. Zmalał także współczynnik zachorowalności na choroby zawodowe (z 25,7% do 22,4%).

Rok 2009 charakteryzowała także mniejsza liczba wypadków wskutek upadku z wysokości, co przy wzroście produkcji budowlano-montażowej i poziomie zatrudnienia godne jest szczególnego odnotowania. Wydaje się, że kampania medialna, adresowana przez GIP do pracowników budownictwa, zaczyna odnosić skutek.

Niepokojącym natomiast jest fakt, że wśród poszkodowanych największą grupę, bo około 42% zatrudnionych, stanowili najkrócej zatrudnieni. Dominowały w tym przypadku nieprawidłowe zachowania ludzi.

Analiza dokonań Państwowej Inspekcji Pracy w ocenianym okresie sprawozdawczym pozwala sformułować następujące wnioski:

1. Poprawa stanu praworządności w stosunkach pracy nadal wymaga poszukiwania przez PIP lepszych i efektywniejszych rozwiązań, stałego ulepszania metod i sposobów działania. Podobne zalecenie Rady znalazło się w stanowisku Rady w sprawie sprawozdania GIP z działalności PIP w 2008 r., ale z przedłożonego sprawozdania za 2009 r. nie wynika, by wspomniane zalecenie było przez PIP wykonane w części lub w całości.

2. W celu poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy wśród zatrudnionych, wymagane jest wprowadzenie do praktyki takich instrumentów, które ograniczą liczbę osób zatrudnionych w warunkach narażenia na czynniki niebezpieczne i szkodliwe. Utrzymująca się prawie na tym samym poziomie, co w roku 2008, liczba decyzji nakazowych (354 tys.) w zakresie naruszeń przepisów bezpieczeństwa jest, zdaniem Rady, nadal wysoka. Stan ten powinien ulec dalszej poprawie.
3. W zakresie naruszeń przepisów prawa dotyczących wypłaty pracownikom wynagrodzenia za pracę i innych świadczeń, nie odnotowano poprawy. Jednak stwierdzenie w sprawozdaniu, że przyczyną opóźnienia wypłaty jest nieznanomość przez pracodawców przepisów prawa lub stosowanie niewłaściwych metod obliczania świadczeń pieniężnych, nie może być przyjęte jako okoliczność usprawiedliwiająca opóźnienie w regulowaniu świadczeń pieniężnych.
4. Stanowisko Rady dotyczące działania PIP za 2008 r. postulowało potrzebę radykalnej poprawy w zakresie kierowania zawiadomień do organów prokuratury o popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia. Dane statystyczne w tym obszarze w 2009 r. nie uległy zmianie. Organy prokuratury w przeważającej części skierowanych wniosków odmówiły wszczęcia postępowania lub umorzyły postępowanie w sprawie wobec braku znamion czynu przestępczego. Działalność PIP w tym obszarze, zdaniem Rady, jest niezadowalająca.
5. Pogłębionej analizy wymaga duża liczba decyzji nakazujących zaprzestania działalności zakładów pracy bądź określonego rodzaju pracy. Analizy takiej Rada nie otrzymała, a liczba decyzji za rok 2009 wzrosła z 42 do 50.
6. Ze względu na stwierdzenie w sprawozdaniu, że w działalności agencji zatrudnienia, podobnie jak w poprzednim roku, występują te same nieprawidłowości, tj.:
 - niewystarczająca wiedza osób prowadzących agencje,
 - niestaranność, której skutkiem jest brak realizacji ustawowych obowiązków,
 - dążenie do zwiększenia zysków agencji przez świadome niestosowanie obowiązujących regulacji prawnych,
 - niedostateczne działanie prewencyjne marszałków województw,

proponuje się powiadomienie o tym stanie Marszałka Sejmu oraz wystąpienie do ministra pracy i polityki społecznej.

7. W sprawozdaniu brak jest propozycji na temat modyfikacji programu kształcenia inspektorów pracy stosownie do zaleceń Rady.
8. Rada proponuje wzmoczenie kontroli przez PIP tych zakładów, którym ZUS podwyższył składkę na ubezpieczenie wypadkowe.
9. Rada zaleca PIP częstsze przeprowadzanie wspólnych kontroli z inspekcją sanitarną oraz innymi organami kontroli państwowej.
10. Rada zwraca uwagę PIP na konieczność przestrzegania ustawowych okresów kontroli w zakładzie pracy w ciągu roku.
11. W rocznym sprawozdaniu z działalności PIP powinna być zawarta analiza wykonania zaleceń Rady zawartych w stanowisku do sprawozdania za poprzedni rok.
12. Rada uznaje za celowe, aby Główny Inspektor Pracy przedstawiał w rocznym sprawozdaniu ocenę funkcjonowania jednostek organizacyjnych PIP.

Rada Ochrony Pracy pozytywnie opiniuje sprawozdanie Głównego Inspektora Pracy z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2009 roku wraz z zaleceniem realizacji ujętych w tym stanowisku wniosków.

Rada Ochrony Pracy rekomenduje Wysokiemu Sejmowi przyjęcie "Sprawozdanie Głównego Inspektora Pracy z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w roku 2009".

PRZEWODNICZĄCA
Rady Ochrony Pracy

Poseł Izabela Katarzyna Mrzygłocka

Warszawa, 22 czerwca 2010 r.